

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ KHU DI TÍCH CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH TẠI PHỦ CHỦ TỊCH

NGUYỄN VĂN CÔNG*

Khu di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch (gọi tắt là Khu di tích) được xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt theo *Quyết định số 1272/QĐ-TTg ngày 12/8/2009* của Thủ tướng Chính phủ, thuộc loại hình di tích lưu niệm danh nhân. Nơi đây, Bác Hồ đã sống và làm việc trong những năm tháng cuối đời (1954 - 1969); gắn liền với việc Người đã cùng Trung ương Đảng, Chính phủ đề ra đường lối chiến lược, sách lược cho sự nghiệp giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước; chứng kiến những cuộc gặp gỡ với tình cảm tốt đẹp nhất giữa Bác với đồng bào, chiến sĩ cả nước và bạn bè quốc tế. Trong Khu di tích, các di tích bất động sản, tài liệu, hiện vật gốc và môi trường cảnh quan, được bảo quản và giữ gìn nguyên vẹn, để mở cửa đón khách trong nước và quốc tế đến tham quan, nghiên cứu và học tập về cuộc đời, sự nghiệp, tư tưởng, đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

1. Đặc điểm công tác bảo tồn và phát huy giá trị của Khu di tích

Trong Khu di tích hiện có 15 di tích bất động sản, trong đó có 10 di tích do Khu di tích trực tiếp quản lý, bảo quản và phát huy tác dụng, gồm: Di tích nhà 54 - nơi Bác Hồ đã ở và làm việc từ tháng 12/1954 đến tháng 5/1958; Phòng họp của Bộ Chính trị Trung ương Đảng, gắn với sự kiện lịch sử trọng đại: Bác Hồ và Bộ Chính trị quyết định mở cuộc Tổng tiến công và nổi dậy mùa xuân năm 1968; BK1: Căn phòng Bác Hồ thường tiếp cán bộ đến báo cáo công việc và ký các Sắc lệnh; Ngõ nhà sàn, nơi Bác Hồ đã ở và làm việc từ ngày 17/5/1958 đến ngày 17/8/1969; Nhà H67: ngôi nhà được Bộ Chính trị xây dựng năm 1967 để đảm bảo an toàn cho Bác Hồ trong những năm Mỹ ném bom bắn phá Hà Nội, nhưng Người đã không ở mà dùng làm

nơi hàng tuần họp Bộ Chính trị (từ 1967 đến 1969) và cũng là nơi Bác Hồ nằm chữa bệnh từ ngày 17/8/1969 đến khi Bác qua đời (2/9/1969); Căn phòng Bộ Chính trị nghỉ giải lao mỗi khi họp, nơi nhiều lần Bác Hồ đã trả lời phỏng vấn các phóng viên nước ngoài và là nơi Hội đồng giáo sư, bác sỹ túc trực theo dõi chăm sóc sức khỏe cho Người trong những ngày cuối cùng; Hầm H66: Được xây dựng năm 1966, nhằm bảo đảm an toàn cho Bác Hồ và Bộ Chính trị khi đến họp với Bác trong những năm đế quốc Mỹ mở rộng chiến tranh phá hoại ra miền Bắc Việt Nam; Nhà để xe ô tô: nơi trưng bày và bảo quản các xe ô tô Bác Hồ đã sử dụng; Nhà bếp A: nơi nấu ăn phục vụ Bác Hồ và Thủ tướng Phạm Văn Đồng từ tháng 12/1954 đến tháng 7/1969; Nhà bếp B: nơi nấu ăn phục vụ Bác Hồ từ tháng 7/1969 đến 2/9/1969.

Tổng số hiện vật vốn có tại Khu di tích là 1.622 đầu loại hiện vật với gần 4.000 đơn vị hiện vật gốc. Hiện nay, Khu di tích đang lưu giữ, trưng bày 796 đầu loại hiện vật với 1.059 đơn vị hiện vật.

Thực hiện chỉ đạo của Đảng và Nhà nước, toàn bộ các di tích bất động sản, động sản liên quan đến Bác Hồ trong khoảng từ năm 1954 - 1969, đã được quản lý và đăng ký vào sổ kiểm kê (có đánh số) và có bản ghi chép hiện vật. Khu di tích rất chú trọng công tác kiểm kê, xây dựng hồ sơ khoa học cho các di tích, tài liệu, hiện vật của Bác Hồ, đồng thời, tích cực ứng dụng công nghệ thông tin và bổ sung trang thiết bị kỹ thuật phục vụ cho việc bảo vệ và phát huy giá trị. Bên cạnh đó, trong những năm gần đây, hàng trăm tài liệu, hiện vật là những bức ảnh tư liệu, những kỷ vật của Bác Hồ được sưu tầm, góp phần làm phong phú thêm các thông tin về hoạt động của Người trong những năm sống và làm việc tại Phủ Chủ tịch.

* *Khu di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch*

Về môi trường cảnh quan di tích, có vườn cây, với 1.271 cây, thuộc 161 loài (78 loài có nguồn gốc trong nước, 68 loài có nguồn gốc từ nước ngoài và 15 loài đang xác định nguồn gốc), trong đó có 35 loài là cây ăn quả, 59 loài là cây bóng mát, 67 loài là cây hoa, cây cảnh. Đặc biệt, có một số loài cây quý hiếm được Bác Hồ đem về trồng, như: cây xanh bốn mùa, dứa lửa, cọ dứa... Chính tại nơi đây, ngày 28/11/1959, Người đã kêu gọi phong trào "Tết trồng cây". Cùng với vườn cây là ao cá Bác Hồ có diện tích 3.320m², với 14 loài và 6 nhóm cá, như: chép, trôi, rô phi, mè, trắm cỏ... Có nhiều loài được Bác Hồ nuôi dưỡng và theo dõi quá trình sinh trưởng.

Sự đa dạng về thành phần và phong phú về thể loại hiện vật, về chất liệu cấu thành hiện vật và tính phức tạp của vị trí trưng bày, khiến công tác bảo quản di tích hết sức khó khăn. Những hiện vật gốc đó là những chứng tích đầu tiên của các sự kiện lịch sử, những sinh hoạt, những hoạt động của Bác Hồ trong thời gian Người sống và làm việc tại Phủ Chủ tịch. Chính vì vậy, chúng là cơ sở của hoạt động nghiên cứu bảo vệ và phát huy giá trị Khu di tích.

Môi trường ngoại cảnh tác động không nhỏ đến công tác bảo quản Khu di tích, với khuôn viên rộng 14.7 ha, các điểm di tích nằm rải rác không tập trung, trong một khu vườn kín có nhiều cây cối, là điều kiện cho côn trùng (mối, mọt, sâu bệnh) xâm hại trực tiếp đến tài liệu, hiện vật, di tích. Khu di tích có tính đặc thù là các hoạt động chính được thực hiện trong điều kiện một kho mở hoàn toàn, vừa làm công tác bảo quản, gìn giữ, vừa làm công tác phát huy tác dụng phục vụ khách tham quan. Công tác bảo quản không chỉ thực hiện đối với tài liệu, hiện vật trong các ngôi nhà, mà còn cả với bản thân các ngôi nhà đó cùng môi trường cảnh quan di tích. Do vậy, công tác bảo quản ở Khu di tích không thể tiến hành theo đúng quy trình như một kho bảo quản thông thường. Các tài liệu hiện vật ở đây luôn luôn phải chịu áp lực trực tiếp của môi trường khí hậu tự nhiên và ảnh hưởng gián tiếp của tác nhân con người, trong khi đó việc ứng dụng khoa học công nghệ còn hạn chế. Đó là những khó khăn, phức tạp mà Khu di tích luôn phải quan tâm giải quyết.

2. Công tác bảo vệ và phát huy giá trị của Khu di tích

Trong gần 50 năm qua, được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, sự chỉ đạo của Bộ Văn hoá, Thể

thao và Du lịch, sự cộng tác, giúp đỡ tích cực, hiệu quả của các cơ quan hữu quan, Khu di tích đã nỗ lực bảo vệ, bảo quản, giữ gìn tốt các di tích, tài liệu hiện vật và môi trường cảnh quan di tích, góp phần phục vụ đông đảo công chúng đến tham quan, nghiên cứu và học tập về cuộc đời, sự nghiệp, tư tưởng và tấm gương đạo đức cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Công tác bảo vệ, bảo quản là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu, quyết định sự trường tồn của mỗi di tích nói chung và của Khu di tích nói riêng, là công tác được tiến hành đầu tiên sau ngày Bác Hồ qua đời. Các di tích bất động sản, tài liệu, hiện vật và môi trường cảnh quan thuộc Khu di tích là những di tích còn tương đối nguyên gốc. Vì vậy, nhiệm vụ bảo vệ, bảo quản giữ gìn lâu dài, nguyên trạng di tích, tài liệu, hiện vật và cảnh quan môi trường di tích hết sức lớn và nặng nề. Để làm tốt công tác này, Khu di tích đã chú trọng và không ngừng đổi mới, nâng cao chất lượng hoạt động theo hướng duy trì tốt công tác bảo quản di tích, từng bước áp dụng những tiến bộ khoa học kỹ thuật và công nghệ vào công tác bảo quản di tích, đồng thời thực hiện tốt các chế độ bảo quản định kỳ (ngắn hạn, dài hạn) và chống xuống cấp di tích. Để bảo quản tốt tài liệu, hiện vật, Khu di tích đã trang bị dụng cụ đo nhiệt độ, độ ẩm và lắp đặt các thiết bị bảo quản, như: máy hút ẩm, điều hoà nhiệt độ, công nghệ khí khô... Trong những năm qua, Khu di tích đã thực hiện công tác tu bổ ở nhiều hạng mục công trình, như: chống hiện tượng mao dẫn làm mục chân tường; rải thảm toàn bộ bề mặt sân, đường trong khu vực di tích; xử lý hệ thống thoát nước; cải tạo nâng cấp lưới điện; lắp đặt hệ thống báo cháy và chữa cháy tự động; tu bổ, tôn tạo nâng cấp vườn cây; tu bổ, tôn tạo ao cá... Có thể khẳng định, gần 50 năm qua, Khu di tích đã bảo vệ, bảo quản, giữ gìn tốt các di tích bất động sản, tài liệu, hiện vật và cảnh quan môi trường di tích, tạo điều kiện thuận lợi để Lãnh đạo Đảng, Nhà nước, nhân dân trong cả nước, kiều bào ta ở nước ngoài, bạn bè, khách quốc tế đến tham quan, học tập tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Công tác nghiên cứu khoa học là khâu quan trọng trong việc bảo vệ và phát huy giá trị của Khu di tích. Đặc biệt là những năm gần đây, Khu di tích đẩy mạnh công tác nghiên cứu khoa học, tổ chức

nhiều hoạt động như Hội thảo, tọa đàm khoa học, nghiên cứu đề tài, xuất bản sách, ảnh... phục vụ công tác tuyên truyền, nghiên cứu và học tập tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh. Cùng với việc xuất bản định kỳ Nội san thông tin tư liệu (2 kỳ/năm), trang Website của Khu di tích cũng đã đi vào hoạt động, bước đầu phát huy tác dụng tốt (năm 2015 gần 03 triệu lượt truy cập, 2016 hơn 6 triệu lượt truy cập).

Để góp phần tuyên truyền rộng rãi với nhân dân trong nước và khách quốc tế về cuộc đời, sự nghiệp, tư tưởng tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh và giáo dục truyền thống yêu nước và cách mạng, truyền thống văn hoá cho thế hệ trẻ, Khu di tích đã thường xuyên nghiên cứu, chỉnh lý nội dung trưng bày, trưng bày bổ sung, nâng cao chất lượng trưng bày và mở cửa thêm một số di tích phục vụ khách tham quan. Ban đầu, khách vào thăm Khu di tích chỉ được tham quan Nhà sàn, Ao cá và Vườn cây, về sau, Khu di tích đã mở cửa thêm một số di tích, như: Nhà 54, Nhà 67, Ga ra ô tô, Bếp A, Di tích Y khoa.

Có thể nói, trong hệ thống di tích lưu niệm về Bác Hồ, Khu di tích là điểm đến đặc biệt nhất, thu hút lượng khách đông nhất, không chỉ ưu thế về vị trí địa lý, mà còn vì giá trị văn hoá và nội dung lịch sử. Đã có hơn 60 triệu lượt khách từ hơn 160 quốc gia trên thế giới (trong đó, có hơn 100 đoàn nguyên thủ quốc gia) đến tham quan, nghiên cứu và học tập về cuộc đời, sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của khách tham quan, công tác tuyên truyền - giáo dục tại Khu di tích luôn được đổi mới từ khâu tổ chức đón tiếp, nội dung thuyết minh đến việc đa dạng hoá các hình thức tuyên truyền.

Bên cạnh đó, công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ lý luận chính trị, khoa học nghiệp vụ cũng được Khu di tích chú trọng cả về số lượng và chất lượng. Trước những năm 1980, Khu di tích chỉ có 2 phòng công tác chuyên môn, với hơn 20 cán bộ, trong đó, 50% cán bộ có trình độ đại học, cao đẳng và trung cấp; một chi bộ Đảng, một tổ Công đoàn và một phân đoàn thanh niên. Đến nay, Khu di tích đã có 101 cán bộ, có 16 cán bộ có trình độ trên đại học và 52 cán bộ có trình độ đại học và cao đẳng; có 08 phòng công tác, một Đảng bộ, một tổ chức Công đoàn, Chi đoàn thanh niên và một trung đội tự vệ.

3. Một số đề xuất, kiến nghị

Từ thực tiễn công tác và nhận thức, kinh nghiệm của mình, chúng tôi nhận thấy: muốn bảo vệ và phát huy có hiệu quả giá trị của Khu di tích, nhất thiết, chúng ta phải có nhận thức đúng đắn và sâu sắc về tầm quan trọng và ý nghĩa đặc biệt của Khu di tích, trên cơ sở đó, có kế hoạch và biện pháp giải quyết tốt các vấn đề sau :

- Một là, công tác bảo vệ và phát huy giá trị Khu di tích phải được xác định là một nhiệm vụ chính trị quan trọng trong sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá dân tộc, nhằm góp phần quan trọng trong sự nghiệp đổi mới và phát triển đất nước.

- Hai là, luôn quan tâm, chăm lo đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ chuyên môn, kỹ thuật cả về đạo đức, trình độ và năng lực công tác, ngang tầm với nhiệm vụ được giao.

- Ba là, phải thường xuyên đẩy mạnh công tác nghiên cứu khoa học đối với các di tích, tài liệu, hiện vật và môi trường cảnh quan di tích để tích cực áp dụng những tiến bộ của khoa học, kỹ thuật và công nghệ mới vào công tác bảo vệ và phát huy giá trị Khu di tích; xây dựng và thực hiện kế hoạch tổng thể phát triển theo hướng bảo quản, gìn giữ tốt nhất các di tích, tài liệu, hiện vật và môi trường cảnh quan di tích, nghiên cứu chỉnh lý trưng bày và trưng bày bổ sung nội thất một số di tích, như: Phòng y khoa, bếp A, bếp B, phòng họp Bộ Chính trị, BK1... để mở cửa phục vụ khách tham quan thường xuyên, tạo hiệu quả giáo dục cao hơn cho người xem.

- Bốn là, tích cực động viên, vận động sự giúp đỡ, hỗ trợ của các cơ quan chuyên môn có liên quan; chú trọng mở rộng giao lưu, hợp tác, trao đổi và thường xuyên tổng kết rút kinh nghiệm trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị Khu di tích.

Trong gần 50 năm qua, với các hoạt động của mình, Khu di tích cùng với hệ thống các di tích lưu niệm gắn với Chủ tịch Hồ Chí Minh trên cả nước, đã góp phần xứng đáng vào sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá dân tộc, cùng toàn Đảng, toàn dân thực hiện thắng lợi sự nghiệp đổi mới do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh./.

N.V.C

(Ngày nhận bài: 10/3/2017; ngày phản biện đánh giá: 3/4/2017; ngày duyệt đăng bài: 14/4/2017).